

Sloot langs de weg werd een jammerdal

DE ZON SCHEEN OP DE LICHAMEN . . .

DE KRIJGSGEVANGENEN moesten gaten graven voor hun gesneuvelde kameraden en vijanden, opdat ze begraven konden worden. „Dit stagneerde nogal eens vanwege het hevige vuren. Maar eindelijk waren er twee gaten klaar. De lijken werden in de kuilen gelegd. Hollanders en Duitsers apart. Daar lagen ze te zwemmen in het grondwater. De Hollanders met hun uniform aan of half naakt. De zon scheen op de lichamen en deed ze nog vreemder lijken.”

IN DE ZAAL van Ramp sloeg een granaat tussen de aanwezige burgers. Rinus Ravensbergen, dodelijk getroffen, werd naar de gemeentenzaal gebracht, waar hij 's nachts onder hevige pijnen en angsten stierf. Het lokaal kreeg een tweede voltreffer. Enkele gewonden werden voor de tweede maal getroffen. Ze kreunden zacht. Een enkele bad zijn rozenkrans. De granaten sloegen in naast de school.

„God, hoelang zou dat nog duren? Gillende granaten, doffe knallen van mortieren, het korte getik der machinegeweren en daartussen hoorden we de Hollandse zware mitrailleurs steeds nader komen. Een luitenant — de man met de lippenstift”, schrijft Van Duijn, „omdat we een lippenstift in zijn broodzak vonden, maar overigens een moedige vent — vertelde, dat we nu spoedig een infanterieaanval konden verwachten van de Nederlanders. De Duitsers waren ten einde raad, hun munitie was op. Alles wat waarde had en wat de vijand niet in handen mocht vallen werd verbrand. En ze spraken over opgeven. Op een opmerking onzerzijds, dat een Duitser nooit capituleerde, braakten ze een taaltje uit, dat we niet verstonden, maar gezien hun woede en

hun gebaren des te beter begrepen.”

Van Duijn had het helemaal niet begrepen op de Nederlandse artillerie (dit had hij met de Duitsers gemeen) en we begrijpen wel, wat in hem om moet zijn gegaan.

De heer Van Duijn wist blijkbaar niet, dat de Nederlandse jongens, die die dagen plotseling hun leven in de waagschaal moesten stellen minstens even erg van de kaart waren als de burgers — en hypernerveus.

Hij schrijft verder: „Het was een korte poos rustig geweest, toen kwam de artillerie weer opzetten. Hoe langer hoe dichter kwam het vuur vanaf de duinen. Die stommers zagen toch onze Rode Kruisvlag. Of was dat soms hun mikpunt? Een granaat sloeg in de schoolbanken, die voor het raam opgestapeld stonden op het schoolpleintje. De patiënten vlogen onder de ledikanten. Toen kraakte de gevel; ze hadden hun zin, ze waren ingesloten, die schoften. Een gewonde jongen van 19 jaar kon niet meer onder zijn ledikant komen en werd zo vreselijk gewond in zijn rug, dat de ribben bloot lagen”.

HET WAPEN VAN VALKENBURG

IN VALKENBURG zaten bijna 200 burgers en 200 Nederlandse krijgsgevangenen onder Duitse bewaking in de garage van S. M. Poot die zwaar door de Nederlandse artillerie vanuit de Leidse Hout werd beschoten. Later werden de burgers naar het „Wapen van Valkenburg” gebracht, een café, dat ook bij de strijd werd betrokken. Vanaf Katwijk kwam Nederlands granaatvuur. In het „Wapen van Valkenburg” lagen Duitsers en Valkenburgers bij elkaar ineen gedoken op de grond. Om het gebouw heen sloegen de granaten in.

De heer Jac. v. d. Zwart schrijft: „Dat bracht veel angst teweeg. Ook de Duitsers waren erg bang. Naast mij was een Duitser gaan liggen en ik zag, dat hij over zijn gehele lichaam rilde”. De volgende dag kreeg de zaal een treffer. Allen moesten eruit, op zoek naar onderkomen, dat er bijna niet meer

was. Van der Zwart en nog bijna 100 anderen trokken van de ene volle kelder naar de andere. In de richting van de Haagse Schouw trok de droeve stoet weg, dekkend voor de fluitende granaten. Steeds meer Duitsers kwamen ze tegen, maar ondervonden geen last van hen; sommige soldaten strekten de hand en riepen „Heil Hitler”.

VERSCHRIKKELIJKE TOCHT

Op deze verschrikkelijke tocht zijn de meeste slachtoffers gevallen. Bij de Zonneveldslaan werden zij geroepen door een Duitse luitenant. Op dat moment sprong temidden van de groep een granaat, die allen neersmakte. Van der Zwart zag zijn dochter, vrouw en jongste zontje gewond neervallen, granaatscherven hadden hun werk gedaan. Hij geeft een gruwelijke beschrijving van de tonelen om hem heen. Het slootje waarin zij verder dekking vonden lag vol gewonden, niet-gewonden en enkele dode vrouwen en kinderen. „Het was een jammerdal”.

DEZE GROEP heeft haar dodentocht nog lang moeten vervolgen. De mensen vestigden zich in het ene huis na het andere, maar deze onderkomens werden steeds weer door het Nederlandse vuur getroffen en in brand geschoten. Tenslotte trok men in een huisje, dat de vluchtelingen trachtten te beveiligen door witte vlaggen uit te steken. Nauwelijks, zo gaat de heer Van der Zwart verder, was een vlag boven op het dak geplaatst of er kwam een kogelregen over het huisje.

MET SCHUIT DE OUDE RIJN OVER

Er was praktisch geen eten voor de mensen. Er werd besloten, dat degenen die wilden met een schuit de Rijn over zouden varen om te trachten Oegstgeest te bereiken. Hiervoor was de toestemming der Duitsers nodig, maar deze waren in geen velden of wegen meer te bekennen. Wel kwam er een gewonde Duitser uit een sloot kruipen met zijn handen in de hoogte. Hij vroeg of hij mee mocht; de man werd bij andere gewonde Duitsers in de schuur gelaten. Er werden vervolgens witte vlaggetjes gemaakt en twaalf personen waagden de overtocht over de Rijn.

Am no 1910

10 Mei

Ze kwamen veilig aan de tunnel op de Rijnzichtweg bij de eerste Nederlandse vuurlinie. Hier vroeg Tinus van der Meij de stukscommandanten niet meer op 't huisje, dat zij in de verte konden zien liggen, te schieten. Het huisje, dat nog vol gewonden lag, werd niet meer geraakt, ofschoon de Duitsers zich weer vlakbij hadden ingegraven.

PINKSTEREN ALS NOOIT TEVOREN

In het huisje maakten 60 mensen zich gereed om weer naar Valkenburg te trekken; 50 bleven er in het huisje over. Dat was zondagmorgen 12 mei omstreeks 8 uur. Het was Pinksteren. „Er werden heerlijkeliederen gezongen, terwijl buiten de ranaten uiteen barstten. Zo hebben wij daar heerlijk Pinksterfeest gevierd, zoals ik, — ik moet het tot mijn schaamte hier neerschrijven — nog nooit eerder Pinksterfeest heb gevierd. Ik heb leren verstaan, dat

men ook in de gevangenis psalmen kan zingen in de nacht”. Aldus Van der Zwart.

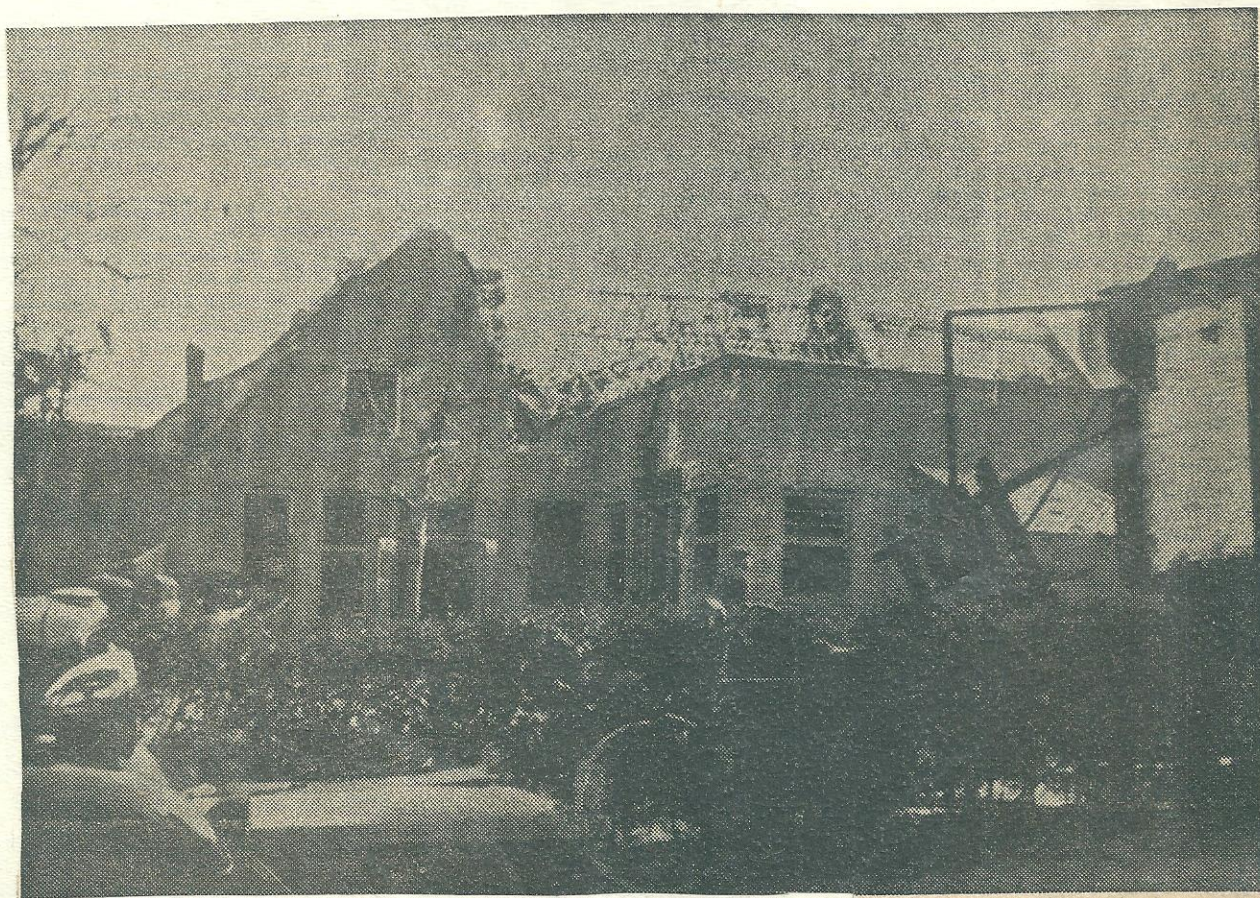
„Er was nog 'n fles bessensap. Met water aangemengd was dat een goed middel tegen de dorst van de gewonden. Ze vonden het heerlijk, maar we moesten er zuinig mee zijn. We hadden ook de gewonde Duitser bij ons. Eén was er altijd bij ons. Die heeft ons tot het laatste toe goed bijgestaan bij het helpen der gewonden. Daar heb ik veel hulp van gehad. Als ik zei Karl (want zo heette hij) help even, dan sprong hij dadelijk op en stond bij me”.

NIEUWE RAMP

TEGEN DE AVOND keek Van der Zwart om de hoek van het huis en zag in de verte bij de woning van J. van der Marel een grote auto staan met de kleuren rood, wit en blauw voorop. Een Hollandse pantserwagen meende men. „Nou, dan zullen de Duitsers wel gauw hier verdreven zijn”, zei Van der Zwart. „Nauwelijks had ik dit gezegd, of de pantser-

wagen opende het vuur op ons huisje. Het is niet in woorden neer te schrijven wat een angst en ontzetting dat veroorzaakte. Ik zei nog: nu zijn we allemaal verloren. Het was een gegil en geschreeuw. De kogels van de zware mitrailleur vlogen door de ramen en deuren. Van boven de hoofden der gewonden kwamen de brokken puin, hout en glas vallen. Toen het vuren werd verlegd konden we de ravage opnemen. We hadden door dit vuren weer twee doden en twee gewonden erbij gekregen; de weduwe IJ. Meurs en het jongste kind van C. Meurs, 1 jaar oud, werden getroffen in de twee bedsteden waarin zij lagen”.

Morgen publiceren wij herinneringen aan de laatste dagen der strijd en de capitulatie, toen de Duitsers — een paar honderd overgeblevenen — in het belegerde Valkenburg op het punt stonden zich over te geven.

Café „Het Wapen van Valkenburg”
werd eveneens een ruïne.

Amno 1940

10 Mei